

САМУРДИН

ссс

«Магъарамдхуруьн район» МР-дин общественно-политический газет.
Общественно-политическая газета МР «Магарамкентский район».

Тешкилайди: «Магъарамдхуруьн район» МР.
«Голос Самура»

Газет 1951- йисалай акъатзава. № 36 (7693) киш, 19 - июль, 2014- йис. Къимет 3 манат.

МР-дин АДМИНИСТРАЦИЯДА

РЕЙСАДВИЛЕЛДИ ТЕКЛИФ КЪАБУЛНА

16- ИЮЛДИЗ Магъарамдхуруьн райондин администрациядин заседанийрин залда алай вацран 14- июлдиз Гъепцегърин хуьруьн къерехда чка хъайи кардиз, гъакъикъи «Магъарамдхуруьн район» МР-дин кьил Фарид Загъидинович Агъмедов экуьнахъ вичин квалалахал физвай вахтунда, чинал маскяяр алай, таниш тушир камуфляждин форма алай военныйри главадин машиндин рехъ атлана, авачир буьгътенар кутуна ам акъвазарунин, гуьгъуьнлай тухвай ахтармишунрин ва чка гуз тежедай маса татугайвилерин гъерекатриз талукъарнавай райондин общественный Советдин собрание киле фена. Собраниедин квалалахда райондин администрациядин кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай Гъ. Мурадалиева, адан заместителар Ш. Рамазанова, Ш. Алиханова, администрациядин аппаратдин работникри, идарайринни карханайрин руководителри, хуьре-

рин администрацийрин килери, агъсакълри, диндин ва интеллигенциядин векилри иштиракна.

Собрание сифте гаф рахуналди райондин общественный Советдин председатель Агъадаш Нуьсретович Нагъметуллаева ачухна ва ам анал рахана. Вичин рахунра Агъадаш Нуьсретовича кьейд авурвал, экуьнахъ вичин квалалахал къевезвай «Магъарамдхуруьн район» МР-дин кьил Фарид Агъмедов Гъепцегърин хуьруьн къерехдив чпизни тийжир ксари акъвазарна ва адан къуллугъдин дережадив кьан тийидай кьайдада машин ахтармишиз ва векъи ихтилатар ийиз башламишна. Машиндай абуруз шаклувал арадиз гьидай затни жагъанач. Ахпа абур Фарид Загъидиновични галаз элкъвена абурун кваллиз хъфена, гъана абурсуз кьекъуьнар ийиз башламишна. Чпиз кланзавай са затни жагъун тавур, эвер тавур ва вагъшивилелди атай, садани гуьзлемиш тавур мугъманар, сиве яд авайбур хъиз, са гафни лугъуз

тахъана, кьилер куьрсарна, тахсиркара хъиз хъфена.

Чи районгъилириз лап хъсандиз чизва хъи, Фарид Загъидиновича вич райондиз атай са куьруь вахтунда район экономикадин, майишатдин, яшайишдин, политикадин жигъетдай са жерге дамах авуниз лайихлу квалалахар авуна. Лугъун бес я, райондин 70 йис тамам хъайи юбилейдин суварик иштирак ийиз атай Дагъустан Республикадин Президент Рамазан Абдулатипова район гъихътин къадамралди вилик физватла вичин вилералди акуна ва ада районгъилириз ва райондин руководстводиз чухсагъул лагъана. Амма юбилейдин шадвилер гъеле куьтягъ тахъанмаз, райондиз ихътин эвер тавур мугъманар атун, гьелбетда, шадвал ийиз жедай кар туш.

Идалай гуьгъуьниз Агъадаш Нагъметуллаева авур докладдин винел Советск, Хъартаскъазмайрин хуьрерин администрацийрин кьилер С. Хидиров, Ш. Тариев, Агъсакълрин Советдин председатель А. Аликберов, Афгъанистандин ветеранрин Советдин председатель Гъ. Алиев, хуьруьн агъсакъл, зегъметдин ветеран М. Гуьсейнов, райондин имамрин Советдин председатель С. Пашаев, Магъарамдхуруьн 1-нумрадин юкъван школадин директор Гъ. Къадирова, райондин интеллигенциядин патай Гъ. Шамсудинов ва масабур рахана.

МР-дин АДМИНИСТРАЦИЯДА

РЕЙСАДВИЛЕЛДИ ТЕКЛИФ КЪАБУЛНА

Магъарамдхуъруьн район къиблепатан Дагъустанда виридалайни Чехи район я. Ана яшамиш жезвай 65 агъзур агъали гъар сад вичин кеспидал машгул я. Район патал, республика патал зегъмет члугвазва. И зегъметди бегъерарни гъун тавуна тазвач. Чи район гъар йисуз республикада вилик жергейра ава. Бес ибурни, вири райондин къил Фарид Загъидиновичан, адан администрацидин агалкъунар тушни?

Амма чак къалабулук кутазвай маса къвалахар ава. Магъарамдхуъруьн район фитнечиризи, угъраш инсанризи чпин гъалкъада тваз къанзава. Амма абурвай ихътин къвалахар къилиз акъудиз жедач, вучиз лагъайтла, райондин къиле акъвазнавай кас вич жегъил, кар алакьдай, районда, республикада гъурмет авай, бажарагъ авай руководитель я. Мус хъурай чи районда адалат? Ахътин чкадал атанава хъи, къвалахал къвезвай кас, руководитель, райондин Собраниедин депутат, элкъуьрна чапхунчивилелди акъвазарна инсанар алай чкадал русвагъ ийиз алахъна. Абур гужуналди чи районда къизгъин гъалар арадал гъунал машгул я.

Гъурметлу юлдашар, чун къе вири, иллаки культурадин работникар, Фарид Загъидиновичан тереф хуьз экъечизава. Бес я чал гъизвай писликвилер, чав райондин абадвал патал къвалахиз тур! Чна ихътин къвалахриз рехъ гудач, абур чна негъ ийизва.

Чна тлалабзава и къвалахар арадал гъизвай органривай Фарид Загъидиновичаз багъишламиш лугъун.

Эхирдай собраниедин Президиумди Россиядин ва Дагъустандин Президентризи Эвер гунин Чар кхъин теклифна. Авур теклиф ачухдиз сес гуналди залда ацукънавайбуру рейсадвилелди къабулна.

Р. МУРАДАЛИЕВ.

1 ←

Чна газет къелзавайбурун фикридиз собраниедал са бязи юлдашри авур рахунар теклифзава:

Алаудин САИДОВ,

Магъарамдхуъруьн райондин махсус школа-интернатдин завуч, общественный Советдин член.

ЧАЗ тлебиатди вири мумкинвилер ганва: бегъерлу чилер, гъвадин хъсан шартлар, зегъмет члугвадай агъалияр- лежберар, малимар, духтурар ва къуллугъчияр...

Алай асирдин 20-30- йисара районда образованиедин диб эцигай, Ленинан, Зегъметдин орденрин ва гзаф медалрин сагъибар Нагъиев Тагъи, Абдуллаев Мегъти ибур РСФСР-дин лайихлу малимар тир. Алай вахтунда вич пенсияда авай РСФСР-дин лайихлу малим, несигъатчи, тешкилатчи Нуралиев Абубакар, Цийихуъруьн шоладаин директор, РСФСР-дин лайихлу малим Набиев Наби ибур вири ва гзаф масабур чи халкъдин дамах я.

Районда еке майишатар хъайи «Фрунзенский», «Ленинский», «Магарамкентский» ва маса коллективрин тварар ВДНХ-да, Республикадин Гъурметдин доскайра хъана. Ватандин Чехи дяведин йисара агъзурралди чи районэгълийри дяведа иштиракна, гзаф пай женгерин майданрай хтанач. Чаз гъалибвал, ислягъ зегъмет члугвадай мумкинвал къазанмишна, чаз гана.

Анжах са бязи къуватризи, аквадай гъалда и къайда бегенмиш туш. Гъукуматдин къурулуш дегиш хъайидалай инихъ эхиримжи йисара, гъайиф хъи, кар алачиз хуькуькунар артух жезва. Дерин тарих, зегъметдин ва культурадин еке традицияр авай райондиз менфятлу меслят, райондин жегъил руководителдиз куьмек гудай чкадал, ахтармиш тавуна буьгътенар вегъезва, фитнесар чуклурзава.

Винидихъ лагъайвал чаз Алагъди ганвай тлебиатдин шартлар ишлемишунин мурад аваз, за коллективдин, етимрин, къаюмвилик квай ва дарвал авай хизанрай атанвай аялрин патай властдивай, талукъ гъакимривай районда фитнесризи буьгътенризи ваъ, ислягъ зегъмет члугвазвай, акъалтзавай несилдиз тербия гудай мумкинвал, гъар жуьредин куьмекар гун къевелай истемишзава. Алай мярекатдин иштиракчийривай зи эвер гун къабулун тлалабзава.

Эседуллагъ СЕЛИМОВ,

райондин МКУК-дин отделдин начальник.

ГЪУЪРМЕТЛУ юлдашар, са тлимил вахт идалай вилик чун и залда райондин шадвилдин мярекатда ацукънавай. Школа агалкъунралди куьтягъай 43 аялдиз райондин къилин гъилелай къизилдин медалар ва абурун диде-бубайризи Чухсагулдин чарар вахканай. Къейдна къанда хъи, йис- йисандавай ихътин агалкъунар чи районда артух жезва. Риклин ашкъидалди лугъуз къанзава, ибур вири райондин къил Фарид Загъидиновичан къайгъударвилдин нетижаяр я.

ЮБИЛЕЙ

Зегъметдин зар алайди

И ЙИКЪАРА «Самурдин сес» газетдин ва типографиядин работникри и коллективда яргъал йисара гъакъсагъвилелди зегъмет члугвазвай газетдин корректор Къасумова Наисат Гъажиевнадин 60 йисан юбилей шад гъалара къейдна.

Чи катна физвай уьмуьрди чав гъар жуьре уламрал, гъар жуьре имтигъанар вахкуз тазва. Чаз акI я хьи накъ яргъи кифер авадарна квалалахал атай жегъил сусакай къе 60 йиса авай дишегъли, члехи хизандин къил, хуьре-квалале, коллективда гъуьрмет авай зегъметчи инсан хъана.

Амма вахт гъикъван фад фейитлани, къулухъ элкъвена килигайла жува авур крариз къимет гудай са бязи легъзеяр веревирд ийидай мумкинвал жезва. Ина чавай дамахдивди лугъуз жеда Наисат Гъажиевнадин вичин уьмуьрдин юлдашни галаз пуд цуьк

хътин велед уьмуьрдин шегъредал акъудна, абуроз къилин образованияр гана, абур квал, хуьр общество патал вафалу инсанар яз тербияламишна. Абур чпин квалалин йикъан иесияр хъанва. Абуру Наисат дидедиз ирид хтулни багъишнава.

Квалалин фронт лайихлудаказ къиле тухвай хъиз Наисат Гъажиевнадин квалалахдин фронтдани бушвалнач. Яргъал йисар члугур дурумлу зегъмет редакциядин, райондин руководствомдин гъуьрметдин грамотайралди лишанлу авунва. ИкI 2001-йисуз РД-дин Госоветдин Указдалди Наисат Гъажиевна РД-дин культурадин лайихлу работник тIварциз лайихлу хъана.

И яргъал йисара вичин везифаяр жавабдарвилелди тамамарай, акъалтай четинвилериз таб гуз алакъай Наисат Гъажиевнадин коллективдилай къеце патани гъуьрмет къазанмишна. Чи коллективда яргъал йисара квалалахзавай работникар мадни ава. Чун са еке гъуьрметлу хизан яз яшамиш жезва. И хизандин квалалах вилик финик куь лайихлу пайни ква.

Гъуьрметлу Наисат Гъажиевна чна квез хъанвай юбилей риклин сидкъидай мубаракзава. Къуй идалай къулухъ яргъал йисара чандин мягъкем сагъвал, риклин шадвал аваз куьн квалалахални, квалалени анжах шад мярекатрин, вакъийарин иштиракчи хъурай, гъуьрметлу Наисат Гъажиевна!

**Ви багърийриз я къе сувар
Мубарак хъуй ваз и яшар,
РикI регъят яз балайрикай
Патаравай архайрикай
Уьмуьрдал хуш дад хъурай
Са юбилей ваз мад хъурай!**

ВАЖИБЛУ МЕСЭЛАЯР КЪАРАГЪАРНА

11- июлдиз Магъарамдхуре авай культурадин центрида гъа и хуьруьн агъалийрин, агъсакъалрин къайда хуьзвай органдин векилрин са жерге идарайрин руководителрин, хуьруьн собрание-

дин депутатрин, общественный советдин иштираквал аваз гегъенш сход къиле фена.

Ам сифте гаф рахуналди Магъарамдхуреьн поселениедин къил Рафик Агъамирзоева ачухна ва къиле тухвана. Сход-

дал МВД-дин отделдин участковыйрин къуллугъди 2014-йисан I-паюнаа авунвай квалалахдин гъакъиндай месэладиз килигна ва къимет гана.

Гаф гана рахай Магъарамдхуреьн участковый Агъа Мегъамедова 2014-йисан I-паюна авунвай квалалахдин гъакъиндай гегъенш доклад авуна. Докладдин винел рахай общественный хатасузвал хуьнин рекъай МР-дин

➔ 4

ВАЖИБЛУ МЕСЭЛАЯР КЪАРАГЪАРНА

3 ←

администрациядин килин заместитель Шериф Алиханов участковыйрин къуллугъдин ківалахда амай, кимивилерикай, абур дуъздал акъуддай рекъерикай ва гъаки сходдал къарагъарнавай месэлаяр гъялун патал агъалийрин патайни куьмек герек тирди ачухдиз лагъана.

Сходдал участковыйрин къуллугъдин ківалахдин, хуьруьн уьмуьрда гъалтзавай четинвилерин, гъална кланзавай месэлайрин, са жерге къуллугъри агъалийрихъ галаз сигъ алакъаяр хуьнин чарасузвал авайдан гъакъиндай агъалияр тир И.Исмаилова, А.-Рагъимханова, А.Къзагъмедова, Къ.Къасумова, С.Алилова, Р.-Аликберовади, школайрин директорар тир С.Къадировади,-

Г.Гъажиевади, А.Рагъимхановади чпин фикирарни лагъана.

Винидихъ рахай месэлайрин гъакъиндай общественный советдин председатель Агъадаш Нагъметуллаева гегъенш информация авуна.

Эхирдай сходдин иштиракчийри МВД-дин отделдин участковыйрин къуллугъдин ківалахдиз санлай рази жедай кьимет гана.

Хуьруьн дердияр

14-ИЮЛДИЗ Советск хуьре-ни агъалийрин, МР-дин векилрин, къайда хуьзвай органрин векилрин иштираквал аваз еке сход кыле фена.

Сходдал райондин Мвд-дин отделдин участковыйрин къуллугъди 2014-йисан I-паюна авунвай ківалахдин гъакъиндай месэладиз килигна. И ме-

сэладин гъакъиндай Советск хуьруьн участковый тир Мартин Мусаеван докладихъ яб акална.

Докладдин винел рахай агъалияр тир М.Къурбанисмаилова, С.Мамедгъуьсейнова, З.Муртузалиевади, З.Гъасанова, М.Гъабибова хуьруьн уьмуьрда гъална кланзавай чарасуз месэлайрин гъакъиндай чпин фикирар-

ни лагъана ва хуьруьн участковыйрин ківалахдиз рази жедай кьимет гана.

Сходдал рахай месэлайрин гъакъиндай райондин общественный советдин председатель Агъадаш Нагъметуллаева яргъалди суьбетар авуна.

Вичин рахунра Агъадаш Нуьсретовича къейд авурвал, са вахтунда Советск хуьр яшайишдин вири хилерай вилик квай чешnellу хуьрерикай сад тир. Гила адан къамат ики дегиш хуьн раехъ гуз жедай кар туш. Гъаниз килигна сифте нубатда хуьруьн халкъди ахпа гъар са къуллугъди чпин везифаяр тамамарзавай гъалдилай чи гележег аслу жезвайди фикирдай акъудна виже къведач.

А. АЙДЕМИРОВА.

ИНФОРМАЦИЯ

О СОСТОЯНИИ ЗАКОННОСТИ И ПРАВОПОРЯДКА В МАГАРАМКЕНТСКОМ РАЙОНЕ В ПЕРВОМ ПОЛУГОДИИ 2014 ГОДА

Проведенный прокуратурой анализ показывает, что в Магарамкентском районе в первом полугодии 2014 года наблюдалась относительная стабильность в общественно-политическом и правовом пространствах.

Состояние оперативной обстановки, законности и правопорядка в районе обеспечивались правоохранительными органами в рамках Конституций Российской Федерации и Республики Дагестан, федеральных и республиканских законов.

Правоохранительными органами в истекшем году продолжалась работа по усилению противодействия преступности.

В 1 полугодии 2014 года произошел рост преступности на 2,3 % (в 1 полугодии 2013 года – на 43,6%), и она составила 148 преступлений против 145 за АППГ. Тяжкие и особо тяжкие преступления снизились на 12,1%, с 33 до 27 преступлений (за АППГ был рост на 94%). В то же время произошел рост умышленных убийств с посягательствами на жизнь сотрудников правоохранительных органов на 600% -6 (0-АППГ). Как и в предыдущий период прошлого года не зарегистрированы такие преступления, как изнасилования, похищения людей.

Рост преступности объясняется, прежде всего, активизацией деятельности правоохранительных органов по выявлению преступлений, которая обусловлена, в том числе и поддержкой их деятельности и принимаемых мер со стороны органов местного самоуправления.

Используя предоставленные законодательством полномочия для укрепления правовых основ государства, обеспечения верховенства закона и единства законности, прокуратурой продолжалась надзорная деятельность по обеспечению исполнения законов, соблюдения прав и свобод

человека и гражданина, приведения нормативных правовых актов в соответствие с Конституцией Российской Федерации, федеральным и республиканским законам.

Проведенными проверками выявлено 2047 нарушений закона (1637 - за АППГ), для устранения которых опротестовано 268 незаконных правовых актов (116), направлено в суд 293 иска (259), внесено 477 представлений (311), привлечено к административной ответственности 159 лиц (128). По результатам рассмотрения представлений к дисциплинарной ответственности привлечено 384 должностных лиц (147), объявлено должностным лицам 121 предостережение (45), в порядке п.2 ч.2 ст. 37 УПК РФ в органы предварительного расследования для осуществления уголовного преследования направлено 20 материалов (20).

Следует отметить, что в районе больше всего допускаются нарушения в сфере экономики. Так, в указанной сфере прокуратурой района выявлено 527 нарушений закона, для устранения которых опротестовано 5 правовых актов, внесено 185 представлений, направлено в суд 113 заявлений. По результатам рассмотрения актов прокурорского реагирования 22 лица привлечено к административной ответственности, 85 - к дисциплинарной.

В сфере исполнения бюджетного законодательства выявлено 154 нарушения закона, для устранения которых внесено 22 представления. В суд направлено 22 заявления в порядке ст. 45 ГПК РФ.

Основными причинами выявленных нарушений законодательства являются несвоевременный учет изменений федерального законодательства, ненадлежащее исполнение своих обязанностей ответственными должностными лицами органов местного самоуправления, отсутствие в штатах администраций муниципальных образований поселений соответствующих специалистов, профессиональная

неподготовленность самих глав муниципальных образований поселений.

Постоянно в центре внимания правоохранительных органов находились вопросы противодействия экстремизму и терроризму.

В отчетном периоде открытые проявления экстремизма на территории района не зафиксированы. Вместе с тем, по оперативным данным наблюдается тенденция роста численности сторонников экстремистских идей и сочувствующих им лиц.

Анализ показал, что в Магарамкентском районе в истекшем периоде 2014 года зарегистрировано 5 преступлений террористической направленности (за АППГ-0). Из них, рассмотрено в суде 4 уголовных дела, по которым состоялись обвинительные приговоры.

В истекшем периоде в сфере противодействия экстремизму и терроризму выявлено 280 нарушений закона, для устранения которых в суд направлено 56 заявлений в порядке ст. 45 ГПК РФ, внесено 77 представлений, объявлено 13 предостережений.

Анализ преступности указывает, что основными ее причинами, по-прежнему, остаются значительная безработица, социально-экономические проблемы, активное распространение религии и религиозного образования и наряду с этим нарастание экстремистских настроений.

В этой связи основными задачами правоохранителей и органов местного самоуправления остаются обеспечение безопасности граждан, принятие мер по устранению причин и условий преступности и ее профилактики.

Г. ХАНАМИРОВ,
прокурор района,
старший советник юстиции.

ДИН ВА ИБРА

ТАРИХДИН ЧИНАР

ЧПИЗ мумкинвални ихтияр авайвилай бязи машгур ксари динрикай чпин фикирдиз атайвал бинесуз гафар лугуз хъана, иллаки атеистри. «Дин халк патал бейгуш я» лугудай К. Марксан гафар бинедиз къачуна гегеншарай динриз акси пропагандалди чпин савадсузвални къалурна К. Марксни русвагъ ийиз алахъна.

Дуъз я, «Дин халк патал бейгуш я». Ибур гъадан гафар я. Бес динсузри чпиз герек кве гаф дуъздиз акъудна чпин пайдадал алкүрайла адан амай гафар вучиз чилик кутуна? 2010- йисуз акъатай «Ислам» журналдин 24- нумрадин 36- чина К. Маркса вичин «Уьмуьр» ктабда пайгъамбар Мугъаммадакай вуч хъызватла кела: «Христианринни иудейрин гъалатлар чизвай араб (Мугъаммад) гзаф аллагъризни бутпересриз икрамзавайбурун гъавурда акъуна ва ада вири халкъариз Аллагъ сад тирвилехъ эвер гана ва абур инанмишарна. Ам инсаниятдин тарихда анжах машгур ва бажарагълу инсанрин жергеда тун тимил я. Чна вирида Мугъаммадан пайгъамбарвал хиве къун лазим я, ам гъакъикъатда чилел алай Аллагъдин векил я».

Субут жезвайвал, Маркса вири динрин гъакъиндай сад хъиз фикир ийизвачир. Ислам динди гъич са чъавузни илимдиз манийвал гайиди туш, акси яз чи динди вири инсаниятдин уьмуьрда илим тлебии ва чарасуз зат яз гъисабна ва мусурманрин хиве авай везифа къепинилай башламишна суруз фидалди илим чирун тирди лагъана.

Тарихдал бинелу яз винидихъ гъанвай са шумуд мисалди тестикъарзавайвал, Ислам диндихъ далу элкъуьрна са бязибуру адакай лагъай фикиррихъ гъахлувал авайди туш. Ислам гъамиша илим чирунин ва ам вилик тухунин терефдал хъайиди я.

*И мисалар бес тушни къван
Вич гъавурда акъадайдоз,
Инкар ийиз гафар тапан
Гъакъикъат дуъз акъадайдоз?
Чирагъ хъана пак тир Къуръан,
Чи пайгъамбар вич къилеваз
Илим хкажна лап къакъан
Дережадиз, гъил гъилеваз
Чи алимри къурбадна чан
Даим илимдин рекъеваз.*

М. ЖЕЛИЛ.

Исламдин машгур алимар

МУСУРМАНРИН алимри математикада къазанмишнавай агалкъунарни инкар ийиз жедач. И агалкъунри гилан девирдин Европадин алимарни гейранарзава. Месела, рагъэкъечидай патан машгур алим, профессор Жак Рислера лагъанай: «Чи Возрождениедин математикадин малимар мусурманар тир». Француз алим профессор Э.Ф. Гауьеди еке гъевесдалди лагъанай:

«Европадин культура неинки са алгебрадалди, гъак математикадин маса хилералдини девлетлу хъана, и жигъетдайни мусурманрин алимрин куьмедалди; гъакъикъатда гилан девирдин рагъаклидай патан математикадин илим къилди са зат яз ваъ, исламдин математика давамарун я».

Алгебрадин диб эцигай **Хорезмиди** (780-850) сифте яз ноль рекъем ишлемишна. Алгебрадай кхъей сад лагъай ктабдал ада «Ал-Жабр вал Мугабиле» тивар эцигна. «Ал-Жабр гаф рагъаклидай патан алимри чпиз лугуз четин тирвилай «Алгебра» гафуналди эвезна.

Беттани (858-929) математикадай Европадиз чешне хъана. Профессор Жак Рислеран гафарай Беттаниди тригонометрдин диб эцигна.

Абул Вафади (940-998) тригонометрда тангенсдин, котангенсдин ва косекосдин гъакъиндай чирвилер артухарна.

Насреддин Туси (1201-1274) тригонометрдай сад лагъай тамам ктаб кхъей кас я.

Юкъван виш йисара ботаникадай ва фармацевтдай машгурвал къазанмишай алим **Ибн Байтара** (1190-1248) вичин ктабда 1400 далай гзаф дарманрин хъчар чирна.

Алим **Дамириди** (1349-1405) вичин «Гъаятул гъайван» ктабда гъайванрин уьмуьрдикай гзаф малуматар гана.

Илим яз география чирунин рекъайни мусурманрин алимри еке кваллах тухванва. Вири континентра ва материкра и кваллах патал къекъвей **Эвлия Челебиди** (1611-1682) ва **Ибн Батутиди** (1304-1369) авур илимдин ахтармишунар къимет авачир хътин важиблур я.

Идрисиди (1100-1166) 850 йис идалай вилик дуьньядин географический карта туькюьрна. Ам алай аямдин дуьньядин картаириз гзаф мукъва я.

Агъмед Челебиди (XVII в.) вичин далудик лекърен лувар куклурна, дуьньяда сифте яз, Стамбулда авай Галет кледедилай Ускюдарда авай Доганларда къван лув гана.

IV-Мурад Султанан девирда **Лагари Гъасан Челебиди** ракетадиз ухшар авай аппарат туькюьрна ва гъада аваз агалкъунралди лув гана.

Алим **Ибни Фирнанаса** 880- йисуз сифте яз аэропландиз ухшар авай аппарат туькюьрна. И аппаратда аваз ада яргалди лув гана ва саламатдиз чилел ацукъ хъувуна.

Рагъаклидай пата лагъайтла, стхяр тир **Орвилла Райтри** аэропланда аваз сифте яз 1903- йисуз лув гана.

ИСЛАМДИН КАЛЕНДАРДАЙ
гъазурайди **Р. МУРАДАЛИЕВ** я.

Дуьньядилаь цлар илитна

ЭДУАРД ШЕВАРДНАДЗЕ КБЕНА

ГУРЖИСТАНДИН виликан президент, Советрин Союздин къецепатан крарин виликан министр Эдуард Шеварднадзе Тбилисида 86 йисан яшда аваз кечмиш хъана. Идан гъакъиндай «Лента-ру-диз» Грузжис-

тандин МИД-ди хабар гана. Ведомстводин делилралди, политик 7-июлдиз чкадин вахтуналди йикъан сятдин 12-даз рагъметдиз фена.

Гуржистандин виликан президент кечмиш хъайидан гъакъиндай малумат адан хизандин членри тестикъарна. Ам кучуддай вахтунин ва чкадин гъакъиндай гъелелиг малуматар авач.

Шеварднадзе кечмиш хъунихъ галаз алакъалу яз Россиядин Президент Владимир Путина адан хизандиз ва мукъва-къилийриз, гъакъни вири Гуржистандин халкъдиз башсагълугъвал гана. Идан гъакъиндай Государстводин къилин пресс-секретарь Дмитрий Пескова ИТАР-ТАСС-диз малумарна.

Эдуард Шеварднадзе 1928-йисуз Гуржистан ССР-дин Ланчхутский райондин Мамати хуьре дидедиз хъана. 1972-1985-йисара ам Гуржистандин Компартиядин ЦК-дин сад лагъай секретарь тир, 1985-йисалай 1990-йисни кваз ам СССР-дин МИД-дин къиле хъана. Советрин Союз чклайдалай гъугъуьниз 1992-1995-йисара ам «парламентдин председатель-Гуржистан государстводин къил тир». 1995-2003-йисара ам Гуржистандин президентдин къуллугъдал хъана. «Къизилгъулперин революциядилаь» гъугъуьниз, гъукумдин къилиз Михаил Саакашвили атайла, Шеварднадзе Тбилисида авай вичин къилдин къвалера яшамиш хъана. Ада Саакашвилидин политика къетлендаказ пислемишна. 2011-2012-йисара ада «Гуржистандин фикир» партиядин тереф активнидаказ хвенай.

ЦІАЙ ЯДА ЛАГЪАНА КИЧІЕРАР ГАНА

КИЕВДИН мэр Виталий Кличко-диз «майдандаллайбуру «мэриядиз цай яда лагъана кичіерар гана, хабар гузва «Интерфакс-Украинади» Амма, шегьердин къилин фикирдалди, гъакъикъи крар абурулай алакъдич. «За гъисабзава хъи, им гъакъан гъулгъула тун я», фикирзава Киевдин мэрд.

Шегьердин къили гъакъни «майдан» Украинадин меркездин юкъва хъун хатасуз туширди хиве къуна. «Киевдин центр киеввиар патал хатасузди тахъунай за гъайиф члугвазва», - гъавурда туна Кличкоди.

Киевдин мэрдихъ «майдандаллайбурухъ» галаз алачухрин лагер Киевдин центрадай маса чкадал тухун патал рахунар ийидай ният ава. Кличкоди демонстрантар Киевдин къеледиз финал рази жеда лагъана фикирзава.

3-июлдиз Киевдин властри гъеле Майдандин активистриз вахтуналди санаторийриз куьч хъун теклифнай. Амма алачухрин лагердин агъалийри и фикир жидайрал къуна.

Гъа члавуз Кличкоди вичихъ майдан къуватдалди чуклурдай ният авачирди тестикъарна. Гъа са вахтунда шегьердин къили законсуздаказ яракъ гвай ксар дустагъ авун мумкин тир-дакайни лагъана.

НАЦИСТРИН КЪИСМЕТ РИКІЕЛ ХКАНА

РОССИЯДИН оборонадин министерстводи Украинадин оборонадин министрди мукъвал вахтунда «Украинадин Севастополда гъалибвили парад жеда» лагъай гафариз баянар гана. Россиядин военный ведомствода авай вини дережадин чешмедди Украинадин министрдин рикел Гитлеран аскерин къисмет хкана.

«Чна Украинадин нубатдин оборонадин министрдин малуматдиз дикъетдалди фикир гана. Эхиримжи ругуд вацра и важиблу къуллугъдал тайинарнавайда ихътин гафар лугъун аламат жедай кар туш. Ада Украинадин цийи военный руководстводин гъалар лап писзавайди къалурзава. Чарльз Дарвинан инсан арадал атуьнин теорияда адаз «писбур хъягъун» лугъуда, яни вири инсанрикай анжах виридалайни писбур хъягъун. Къе гапуралди жуван хайи халкъ тергзавайбурукай масакла рахаз жедач...» - лугъузва «Лента.ру-ди» къачунвай малуматда.

Оборонадин министерстводи Севастополь ва Крым референдумдин нетижайралди Россиядин пай тирди Киевдин рикел хкана, «Чахъ Россиядин чилел ихътин «гъалибчиар» къаршиламишунин ва гъугъуьнлай абуруз «парадар» тешилиунин рекъай лап хъсан тежриба ава. Эхиримжиди, лагъана клада хъи, 1944-йисуз Москвада Садовый

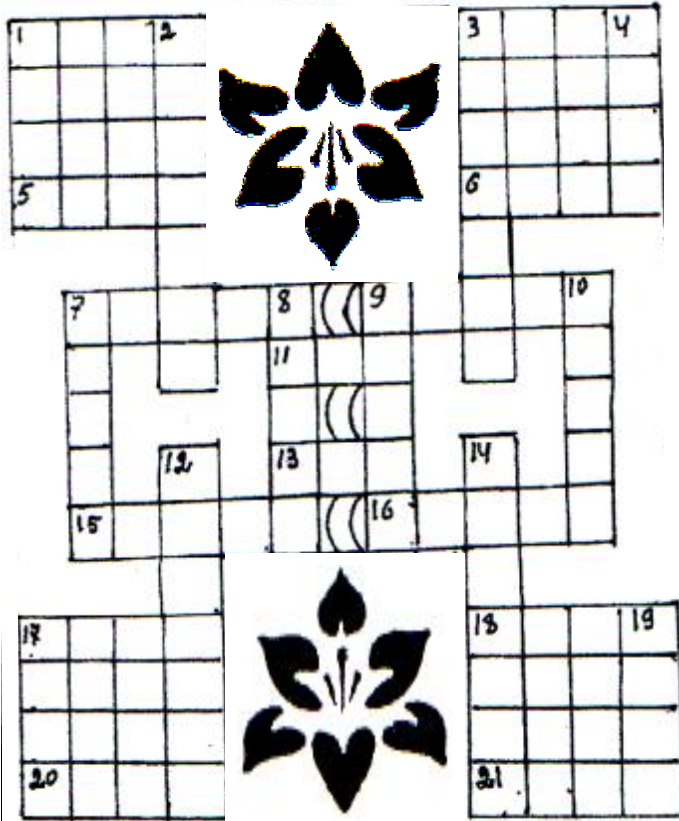

кольцодал къиле фенай. Мукъвара, 17-июлдиз, и вакъиа хъана 70 йис тамам жеда. Гъа ихътин «парад» чун Севастополдани тухуз гъазур я. Анжах сагъ амуқъайбур ва масадан куьмек галачиз къекъез жезвайбур патал», - алава хъуьуна миноборонода авай чешмедди.

2014-йисан 3-июлдиз Украинадин оборонадин цийи министрвиле тайинарнавай Валерий Гелетея Верховный Рададин трибунади хъай «Украинадин Севастополда» «Гъалибвили парад» тухуда лагъана хиве къуна. «За оборонадин министрдин къуллугъдал алаз куь куьмекни галаз чи ватангъалийрин хатасузвал таъминарун патал, чи государствода секинвал хъун патал залай алакъдай вири къвалахар ийида. Зун Украина гъалиб жедайдахъ ва Гъалибвили парадни Украинадин Севастополдин парадни Украинадин Севастополда тухудайдахъ» инанмиш я, - къейдна Гелетея.

1944-йисан 17-июлдиз Москвада есирда къунвай немсерин аскерин марш къиле фенай. Гъа и юкъуз Садовый кольцодилаь ва маса куьчейрай «Багратион» операция къиле тухвай вахтунда немсерин «Центр» армиядин десте къирмишдайла есирвиле кур 57 агъзур есир куьчейра къекъуьрнай. И серенжемдин нетижада чапунчирикай Белоруссия ва Литва азаднай. А члавуз немсерикай телеф, хирер хъайибурун ва есирда къурбурун квадар зур миллион касдилаь алатнай.

КРОССВОРД

ДУЪЗ ЦИАРАРА:

1.Гъуьчен кицӀ. 3.Жунгав. 5.Хийир, менфят. 6.Чуру кӀвалахар мад хъийидач лагъана хиве къун. 7.Къуьзуь балкӀан. 9.Чиниз кака янавай фу. 11.Дишегълийрин къилел алуқда. 13.Ачух. 15.Са затӀ алцумдай алат. 16.Балугъдин са жинс. 17.Патав гвачир, къакъатнавай са къерех. 18.Ахшам. 20.Гъвадин хъуьтуьлвал. 21.Жуван фикир, теклиф.

ТИК ЦИАРАРА:

1.Малимри аялриз классда гуда. 2.Некъягда авачир дишегълидихъ галаз кӀанивилер ийизвайди. 3.Бахтикъара. 4.Явашдиз. 7.Регъят кар. 8.Повар. 9.Шуьше атӀудай алат. 10.Къаних. 12.Динж, къулай, секинвал. 14.Ихтиярсуз. 17.Гъери. 19.Гуж авун.

Дуъз цӀара: 1.Тула. 3.Буръа. 5.Сафа. 6.Туба. 7.Алаша. 9.Алу-га. 11.ЦӀал. 13.Акъа. 15.Терез. 16.Сазан. 17.Ярба. 18.Няни. 20.Умун. 21.Зенд.
Тик цӀара: 1.Тарс. 2.Ашнабав. 3.Бахтсуз. 4.Аста. 7.Асат. 8.Аш-паз. 9.Алмас. 10.Азгъун. 12.Архайн. 14.Изинсуз. 17.Яргълу. 19.Инад.

ЖАВАБАР:

Къугъунрикай гъяз авач,
Дустарини хъелзава.
Гъвечли кимел бицлекри
«Самурдин сес» кӀелзава.

*Камалдин
хазинадай*

Лекърен мука чӀагъран шарагдиз
нефес дар жада.
* * *

Ферсуз хъиз бубадин къадир чир
тахъайтӀани, хтулри гадардач чпин чӀехи
буба.
* * *

Иитмни паб меслят хъайила,
кӀвалин цларни кӀваз хъуьрез акъвазда.
* * *

Вилер устӀларар ятӀа, гъилер фя-
леяр я.
* * *

Дуствилин араяр, гъалар хътин
шукъуь рикӀин михъивилин, вафалувилин
къатӀ тежедай гъиссери хуьзвайди я.
* * *

Виридалайни багъади чӀал я.
* * *

ЧӀал чидайда лалдини чӀалал гъида.
* * *

Намусдикай, адалатдикай ихтила-
тар чешнелубур я, анжах ери, дегъишвал
къаршидай аквада.

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ.

Къилин
редактор
А. ИСМАИЛОВ.

Газет гъафтеда
садра акъатзава.

Газет Магъарамдхуьруьн райондин администрацияда регистрация аеуна.
Регистрациядин № 301.

Редакциядин адрес: Магъарамдхуьр,
Ленинан куьче, 4.

Телефонар: редактор- 25-1-37, жавабдар
секретарь - 25-1-39, бухгалтер-25-9-69.

Чапун патал къул чӀугуна- 16.00.

Газет ООО «Самур» типографияда
гъазурна ва гъана чапна. Лезги чӀал.
Индекс 63340. Тираж 1280.
Заказ № 35.

+7